

การพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน เรื่อง สังคมและวัฒนธรรมไทย รายวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

The Development of Problem-Solving Thinking Ability by Community Based Learning in Social and Thailand Cultures on Social Studies for Mathayomsuksa 3

ทิพย์รัตน์ เกิดมงคล,¹ เสวตภรณ์ ตั้งวันเจริญ² และสาวิตรี เถาว์โท³

Thippayarat Koedmongkol,¹ Sawetaporn Tangwancharoen² and Savitree Thoatho³

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหา เรื่องสังคมและวัฒนธรรมไทยของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน รายวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องสังคมและวัฒนธรรมไทยของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน รายวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน เรื่องสังคมและวัฒนธรรมไทย รายวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมตระการพืชผล จำนวน 1 ห้องเรียน 35 คน ที่ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ t – test

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน เรื่องสังคมและวัฒนธรรมไทย รายวิชาสังคมศึกษา พบว่าหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน เรื่องสังคมและวัฒนธรรมไทย รายวิชาสังคมศึกษา พบว่าหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. ระดับความพึงพอใจในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน เรื่องสังคมและวัฒนธรรมไทย รายวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.17$)

คำสำคัญ: ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ชุมชนเป็นฐาน สังคมและวัฒนธรรมไทย สังคมศึกษา

¹ นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลัทธิฐานและการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

³ อาจารย์ ดร., คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

*ผู้ติดต่อ ทิพย์รัตน์ เกิดมงคล อีเมล: thippayarat@mtk.ac.th

รับเมื่อ 10 มิถุนายน 2566 แก้ไข 27 มิถุนายน 2566 ตอบรับเมื่อ 29 มิถุนายน 2566

Abstract

The objectives of this research were 1) to compare problem-solving thinking abilities of students in learning before and after learning with Community-Based Learning in Social and Thailand Cultures on Social Studies for Mathayomsuksa 3 students. 2) to compare students' academic achievements before and after learning, and 3) to study the students' satisfaction with the Community-Based Learning in Social and Thailand Cultures on Social Studies. The sample group is 35 Mathayomsuksa 3 students, Matthayom Trakarnphuetphon School, 1 classroom selected by cluster random samplings. Research tools were Lesson plans, Problem-Solving thinking ability test, Learning achievement test, and students' satisfaction assessment form. The statistics used in data analysis were percentage, mean, standard deviation and t-test (Dependent Samples).

The research findings were as follows:

1. The comparison of students' problem-solving thinking ability after learning was higher than before, it was statistically significant at the level of 01.
2. Comparison of student achievement after learning was higher than before, it was statistically significant at the level of 01.
3. The students' learning satisfaction with the Community-Based Learning in Social and Thailand Cultures on Social Studies was at a high level. ($\bar{X} = 4.17$)

Keywords: Problem-solving Thinking Ability, Community-Based Learning, Social and Thailand Cultures, Social Studies

บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดจุดมุ่งหมายและ มาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายเพื่อเป็นกรอบทิศทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญามีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีระดับโลก พร้อมกันนี้ได้ปรับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้ท้องถิ่นและสถานศึกษาได้มีบทบาทและมีส่วนร่วมพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หากพิจารณาในรายละเอียด จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษานั้นเปิดโอกาสให้กับชุมชนท้องถิ่น ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามบริบทความต้องการในแต่ละท้องถิ่น การให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษานั้น ก็เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับตัวผู้เรียน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา 2559, น. 54)

การใช้ชุมชนเป็นฐานในการพัฒนาประเทศ เป็นหนึ่งในสาระสำคัญของแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) ซึ่งกล่าวถึงหลักการในการขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 สู่การปฏิบัติ โดยเน้นรูปแบบการพัฒนาที่สอดคล้องกับสภาพภูมิสังคมกระจายการพัฒนาลงสู่พื้นที่ชุมชน โดยยึดหลักการพัฒนาพื้นที่ การกิจ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินการขับเคลื่อนการพัฒนา และเป็นจุดเชื่อมโยงการพัฒนา

จากชุมชนสู่ประเทศ และประเทศสู่ชุมชน เพิ่มการใช้องค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ให้เป็นเครื่องมือหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกภาคส่วนในระดับพื้นที่ ท้องถิ่นและชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2560, น. 20) การพัฒนาตามจุดเน้นดังกล่าวนี้ได้ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยส่งเสริมให้คนไทยได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องสามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญา พัฒนารูปแบบและหลักสูตรการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สอดคล้องกับสภาพของเมืองและชุมชน (ชนาธิป พรกุล 2554, น. 102)

การจัดการเรียนรู้ชุมชนท้องถิ่นเป็นฐานคือการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เป็นกลยุทธ์หรือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ที่บูรณาการเนื้อหาตามหลักสูตรให้เชื่อมโยงกับชุมชนโดยใช้การปฏิบัติงานเป็นฐาน ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติงานจากสถานการณ์จริงในชุมชน ภายใต้การมีส่วนร่วมระหว่างครู ผู้เรียน และกลุ่มคนในชุมชน เช่น การไปศึกษาเรื่องประวัติศาสตร์วัฒนธรรม การทำมาหากิน หัตถกรรม การศึกษา พยาบาลแบบพื้นบ้าน จากบุคคลและองค์กรในชุมชนนอกเหนือจากการเรียนรู้ในห้องเรียน กระบวนการสำคัญของการเรียนรู้ใช้การสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์ ซึ่งจะช่วยให้เกิดความรู้ในเนื้อหาตามหลักสูตรและเข้าใจชุมชนมากขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนด้านความรู้ และทักษะอย่างหลากหลาย เช่น การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ การคิดเชิงวิพากษ์ การคิดแก้ปัญหา ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีคุณธรรมจริยธรรม เจตคติที่พึงประสงค์ ตระหนักในความรับผิดชอบในฐานะส่วนหนึ่งของชุมชน รวมทั้งเพื่อตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ชุมชนและผู้เรียนได้รับประโยชน์ร่วมกันทั้งโดยการบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และตามเป้าหมายที่กำหนดโดยชุมชน และการสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในเชิงบวก อันเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน (กล้า ทองขาว 2561, น. 3)

ในการจะศึกษาเรียนรู้ชุมชนได้นั้น ผู้เรียนจำเป็นจะต้องมีทักษะในการเรียนรู้ที่รอบด้านโดยทักษะการเรียนรู้ที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 ที่มีความจำเป็นต้องฝึกฝนให้ผู้เรียนคือทักษะหรือความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ซึ่งเป็นความสามารถของบุคคลในการระบุปัญหา นิยามปัญหา รวบรวมข้อมูลเพื่อแก้ปัญหา ออกแบบวิธีการแก้ปัญหา เลือกทางเลือกในการแก้ปัญหาและดำเนินการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีเกณฑ์ที่ชัดเจนและครอบคลุมทุกมิติ โดยในชีวิตประจำวันของคนเรานั้นมักจะพบปัญหาต่าง ๆ มากมาย เช่น ปัญหาส่วนตัว ปัญหาเกี่ยวกับการทำงาน ปัญหาทางสังคม เป็นต้น ผู้คิดแก้ปัญหาจะต้องศึกษาถึงสาเหตุที่มาของปัญหา ซึ่งจะมีลักษณะแตกต่างกันและจะพยายามคิดค้นหาวิธีการที่เหมาะสมที่สุดเพื่อจะแก้ไข การคิดหาวิธีการอาจได้มาโดยการศึกษาหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ การขอคำปรึกษาจากผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องนั้นมาก่อน แล้วจึงตัดสินใจเลือกวิธีที่ดีที่สุดในการตัดสินใจนั้น โดยการฝึกคิดแก้ปัญหาถือว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของการคิดทั้งหมด การคิดแก้ปัญหาเป็นสิ่งสำคัญต่อวิธีการดำเนินชีวิตในสังคมของมนุษย์ ซึ่งจะต้องใช้การคิดเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ทักษะการคิดแก้ปัญหาเป็นทักษะที่เกี่ยวข้องและมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตที่วุ่นวายสับสนได้เป็นอย่างดี ผู้ที่มีทักษะการคิดแก้ปัญหาจะสามารถเผชิญกับภาวะสังคมที่เคร่งเครียดได้อย่างเข้มแข็ง ทักษะการแก้ปัญหาจึงมิใช่เป็นเพียงการรู้จักคิดและรู้จักการใช้สมองหรือเป็นทักษะที่มุ่งพัฒนาสติปัญญาแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังเป็นทักษะที่สามารถพัฒนาทัศนคติ วิธีคิด ค่านิยม ความรู้ ความเข้าใจในสภาพการณ์ของสังคมได้ดีอีกด้วย (สุวิทย์ มูลคำ 2547, น. 15)

จากรายงานผลการดำเนินงานฝ่ายบริหารวิชาการ โรงเรียนมัธยมตระการพืชผล ปีการศึกษา 2564 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนในวิชาสังคมศึกษา สาระหน้าที่พลเมือง ผลิตผล ผู้วิจัยซึ่งปฏิบัติการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนมัธยมตระการพืชผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ได้ทำแบบสำรวจในการจัดการเรียนการสอนในวิชาสังคมศึกษาที่ยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์ โดยเฉพาะเรื่อง สังคมและวัฒนธรรมไทย พบว่าสาเหตุเนื่องมาจาก 1) นักเรียนขาดทักษะการคิดแก้ปัญหา การตัดสินใจในการเลือกคำตอบทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่เป็นไปตามความมุ่งหมาย ส่งผลทำให้ผล

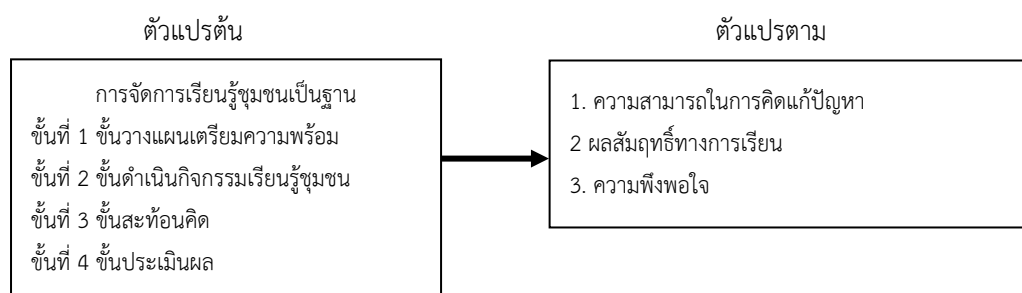
สัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 2) นักเรียนไม่สามารถวิเคราะห์ความสำคัญ สรุปองค์ความรู้ในเรื่องของวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง และ 3) นักเรียนขาดการตระหนักและให้คุณค่ากับวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง การเรียนรู้บริบทชุมชนของตนเองที่อาจสูญสลายไปในอนาคต ซึ่งจากสภาพปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา สารหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมตระการพืชผล ผู้วิจัยจึงหาวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของผู้เรียน พัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จึงคิดหาวิธีการแก้ไขปัญหาโดยการศึกษา ค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับเทคนิคการสอน และการจัดทำสื่อ นวัตกรรม เพื่อนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (รายงานวิชาการโรงเรียนมัธยมตระการพืชผล 2564, น. 73)

จากสภาพดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาโดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนท้องถิ่นเป็นฐาน เรื่องสังคมและวัฒนธรรมไทย รายวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อีกทั้งเพื่อเป็นแนวในการปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหา เรื่องสังคมและวัฒนธรรมไทยของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน รายวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องสังคมและวัฒนธรรมไทยของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน รายวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน เรื่องสังคมและวัฒนธรรมไทย รายวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน รายวิชาสังคมศึกษา มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเรื่องสังคมและวัฒนธรรมไทย หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน รายวิชาสังคมศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องสังคมและวัฒนธรรมไทยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา 3 ปี โรงเรียนมัธยมตระการพืชผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ จำนวน 14 ห้อง 560 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/13 โรงเรียนมัธยมตระการพืชผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ จำนวน 1 ห้องเรียน 35 คน ที่ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน เรื่องสังคมและวัฒนธรรมไทย รายวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมตระการพืชผล ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2. กำหนดเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้

3. ศึกษาเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้

4. การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน เรื่องสังคมและวัฒนธรรมไทย รายวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 6 แผน

5. นำแผนการจัดการเรียนรู้ เรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐานเรื่องสังคมและวัฒนธรรมไทย รายวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา จำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินความเหมาะสม โดยใช้แบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด (5) มาก (4) ปานกลาง (3) น้อย (2) และน้อยที่สุด (1) โดยผลการประเมิน 4 ด้านจากผู้เชี่ยวชาญพบว่า ด้านเนื้อหาสาระเหมาะสม 4.57 อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านแผนการจัดการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ย 4.45 อยู่ในระดับมาก ด้านสื่อการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ย 4.20 อยู่ในระดับมาก และด้านการวัดและประเมินผลมีคะแนนเฉลี่ย 4.10 อยู่ในระดับมาก รวมทั้ง 4 ด้านมีคะแนนเฉลี่ย 4.29 อยู่ในระดับมาก

6. นำแผนการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน เรื่องสังคมและวัฒนธรรมไทย รายวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มาปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำ จำนวน 6 แผน

7. นำแผนการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน เรื่องสังคมและวัฒนธรรมไทย รายวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ไปจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้กับตัวอย่าง

2.2 แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเรื่อง สังคมและวัฒนธรรมไทย วิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งมีลำดับขั้นตอนในการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมตระการพืชผล ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2. ศึกษาจุดประสงค์การเรียนรู้จากหลักสูตร วิเคราะห์หลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

3. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบทดสอบ การวัดและการประเมินค่าผลการเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบ เทคนิคการเขียนข้อสอบ และศึกษาการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ แบบอิงเกณฑ์

4. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา เรื่องสังคมและวัฒนธรรมไทย

5. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา

6. สร้างแบบทดสอบให้ครอบคลุมเนื้อหาและจุดประสงค์ที่จะทดสอบ เรื่อง สังคมและวัฒนธรรมไทย โดยเป็นการวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหา วิชาสังคมศึกษา นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การระบุปัญหา 2) การนิยามปัญหา 3) การรวบรวมข้อมูลเพื่อแก้ปัญหา 4) วิธีการแก้ปัญหา 5) การเลือกทางเลือกในการแก้ปัญหา 6) การวางแผนเพื่อปฏิบัติการแก้ปัญหา โดยใช้เครื่องมือในการวัดความสามารถ คือแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหาที่เชื่อมโยงกับแผนการจัดการเรียนรู้ชุมชนท้องถิ่นเป็นฐานใช้โจทย์สถานการณ์ที่อ้างอิงจากข้อมูลในชุมชนท้องถิ่นของอำเภอตระการพืชผล และจังหวัดอุบลราชธานี แบ่งเป็น 7 สถานการณ์ ๗ ละ 6 ข้อ รวม 42 ข้อ 42 คะแนน ระยะเวลาในการทดสอบ 50 นาที)

7. นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหาที่แก้ไขปรับปรุงมาเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน (ชุดเดิม) เพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยผลการประเมินพบว่า ค่า IOC รายข้ออยู่ระหว่าง .80 - 1.00 ค่า IOC เฉลี่ยรวม .98 ถือว่าใช้ได้

8. นำแบบทดสอบทั้งหมดที่ผ่านเกณฑ์การพิจารณาว่าเหมาะสม มาพิมพ์เป็นแบบทดสอบฉบับทดลอง มีค่าชี้แจงเกี่ยวกับแบบทดสอบ วิธีตอบ จัดวางรูปแบบการพิมพ์ให้เหมาะสม

9. นำแบบทดสอบ ไปทดสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมตระการพืชผล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ จำนวน 35 คน

10. วิเคราะห์ข้อสอบเป็นรายข้อ หาความยากง่าย (P) ค่าอำนาจจำแนก (r) โดยค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง .20 - .80 ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ .64 ได้ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .20 - 1.00 ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ .69

11. นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหาไปทดสอบกับนักเรียนกลุ่มเดิมอีกครั้ง เพื่อคำนวณหาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหาโดยใช้สูตร KR - 20 (Kuder Richardson) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ .86

12. นำแบบทดสอบเสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยาลัยนพนธ์ตรวจสอบคุณภาพอีกครั้ง แล้วนำไปจัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์นำไปใช้ทดลองจริงต่อไป

2.3 การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาสังคมศึกษา เรื่องสังคมและวัฒนธรรมไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ จำนวน 40 ข้อ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยมีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมตระการพืชผล ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2. ศึกษาจุดประสงค์การเรียนรู้จากหลักสูตร วิเคราะห์หลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

3. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบทดสอบ การวัดและการประเมินค่าผลการเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบ เทคนิคการเขียนข้อสอบ และศึกษาการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ แบบอิงเกณฑ์

4. สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ เรื่อง สังคมและวัฒนธรรมไทย เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวนทั้งหมด 50 ข้อ (เกินกว่าที่ต้องการ 10 ข้อ) สำหรับใช้ทดสอบก่อนเรียนและทดสอบหลังเรียน เกณฑ์การให้คะแนน ถ้าตอบถูกให้ข้อละ 1 คะแนน ถ้าตอบผิด หรือไม่ตอบให้ 0 คะแนน

5. นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้น ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และความสอดคล้องของจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้น การหาคุณภาพข้อสอบ การหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้หลังจากสร้างข้อสอบแล้วได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยผลการประเมินพบค่า IOC รายข้ออยู่ระหว่าง .80 - 1.00 ค่า IOC เฉลี่ยรวม .92 ถือว่าใช้ได้

6. นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ไปทดสอบกับนักเรียนที่เคยเรียนเนื้อหาเรื่องนี้มาแล้ว คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมตระการพืชผล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ จำนวน 35 คน

7. วิเคราะห์ข้อสอบเป็นรายข้อ หาค่าความยากง่าย (P) ค่าอำนาจจำแนก (r) ได้หาค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง .20 – .80 ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ .72 ได้ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .20 – 1.00 ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ .69

8. นำแบบทดสอบไปทดสอบกับนักเรียนกลุ่มเดิมอีกครั้ง เพื่อคำนวณหาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้สูตร KR – 20 (Kuder Richardson) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ .84

9. นำแบบทดสอบเสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยาลัยนพนธ์ตรวจสอบคุณภาพอีกครั้ง แล้วนำไปจัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์ นำไปใช้ทดลองจริงต่อไป

2.4 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้การพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาโดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน เรื่องสังคมและวัฒนธรรมไทย รายวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามดังนี้

1. ศึกษาเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวกับแบบสอบถามความพึงพอใจ และวิธีการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ

2. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ และกำหนดรูปแบบการเขียนข้อคำถามในแบบสอบถาม โดยใช้หัวข้อหลัก 3 ประเด็น คือ 1) ด้านเนื้อหา 2) ด้านผู้สอน 3) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน 4) ด้านเครื่องมือวัดผล เป็นแนวทางแล้วนำมาแจกแจงรายละเอียดภายในหัวข้อหลักให้ครอบคลุมคำถามทั้งหมดที่ต้องการทราบจากผู้เรียน ได้ข้อคำถามสำหรับแบบสอบถามความพึงพอใจ จำนวน 4 ด้าน ๆ ละ 5 ข้อ รวม 20 ข้อ สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

3. นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่สร้างขึ้น เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่านเพื่อพิจารณาความเหมาะสมและขอข้อเสนอแนะ

4. นำแบบสอบถามความพึงพอใจมาปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงในสิ่งที่ต้องการวัด การใช้ภาษา และพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์

5. นำผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง ผลจากการวิเคราะห์ระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ โดยใช้สูตร IOC (Index of Item Objective Congruence) อยู่ในช่วงตั้งแต่ .60 ถึง 1.00 จึงเป็นแบบวัดที่มีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา โดยผลการประเมินพบว่า ค่า IOC รายข้ออยู่ระหว่าง .80-1.00 ค่า IOC เฉลี่ยรวม .96 ถือว่าใช้ได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นโดยใช้เวลา 3 สัปดาห์ รวม 12 ชั่วโมง ไม่รวมการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

3.1 ดำเนินการปฐมนิเทศกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

3.2 ดำเนินการทดสอบกลุ่มตัวอย่างก่อนเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเรื่องสังคมและวัฒนธรรมไทย

3.3 ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

3.4 ดำเนินการทดสอบกลุ่มตัวอย่างหลังเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเรื่องสังคมและวัฒนธรรม

3.5 ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน เรื่องสังคมและวัฒนธรรมไทย รายวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเรื่องสังคมและวัฒนธรรมไทย ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา รายวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเรื่องสังคมและวัฒนธรรมไทยก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	N	$\bar{X}$	S	t	p
ก่อนใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนท้องถิ่นเป็นฐาน	35	21.23	2.85	40.16	.000***
หลังใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนท้องถิ่นเป็นฐาน	35	37.40	1.65		

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเรื่องสังคมและวัฒนธรรมไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา รายวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่าหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องสังคมและวัฒนธรรมไทย ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน รายวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องสังคมและวัฒนธรรมไทยก่อนเรียนและหลังเรียน

การทดสอบ	N	$\bar{X}$	S	t	p
ก่อนใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน	35	9.37	1.54	19.92	.000***
หลังใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน	35	16.09	1.31		

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สังคมและวัฒนธรรมไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน รายวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่าหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน รายวิชาสังคมศึกษา เรื่อง สังคมและวัฒนธรรมไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่ามีความพึงพอใจในการเรียนรู้ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17, S = .66$) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านพบว่านักเรียนมีความพึงพอใจในด้านครูผู้สอน ระดับมาก ($\bar{X} = 4.34, S = .56$) รองลงมาคือ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.19, S = .67$) ด้านเครื่องมือวัดผล ($\bar{X} = 4.12, S = .66$) และน้อยที่สุดคือ ด้านเนื้อหา ($\bar{X} = 4.02, S = .69$) ตามลำดับ ซึ่งทุกข้ออยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน รายวิชาสังคมศึกษา

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านเนื้อหา	4.02	.69	มาก
2. ด้านครูผู้สอน	4.34	.56	มาก
3. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	4.19	.67	มาก
4. ด้านวัดและประเมินผล	4.12	.66	มาก
รวมทั้งหมด	4.17	.66	มาก

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเรื่องสังคมและวัฒนธรรมไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน เรื่องสังคมและวัฒนธรรมไทย รายวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่าหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเป็นการวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การระบุปัญหา 2) การนิยามปัญหา 3) การรวบรวมข้อมูลเพื่อแก้ปัญหา 4) วิธีการแก้ปัญหา 5) การเลือกทางเลือกในการแก้ปัญหา 6) การวางแผนเพื่อปฏิบัติการแก้ปัญหาสอดคล้องกับผลการวิจัยของวริฐญา เจียวัฒน์ (2563, น. 49) การวิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (สาระพระพุทธศาสนา) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนการสอนตามแบบ BIM กับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบ BIM มีความสามารถในการแก้ปัญหา สูงกว่าที่ได้รับการจัด

การเรียนการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ฝนพรหม พุทธินา (2562, น. 164) การพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาโดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียน พบว่า หลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning นักเรียนมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาในภาพรวมอยู่ใน ระดับดี ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 คือความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning อยู่ในระดับดี

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องสังคมและวัฒนธรรมไทย โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชน เป็นฐาน รายวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่าหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ว่ามี 4 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นวางแผนเตรียมความพร้อม เป็นขั้นที่ผู้สอนให้ความรู้เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของชุมชนในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสภาพภูมิศาสตร์ ประวัติ ความเป็นมา วิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี ซึ่งระหว่างการจัดกิจกรรมผู้เรียนได้สืบค้นข้อมูลจากสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินกิจกรรมเรียนรู้ชุมชน ผู้เรียนได้สำรวจพื้นที่ชุมชนตามที่กลุ่มของตนเองได้วางแผนไว้ โดยการสำรวจ ชุมชนนี้ผู้วิจัยได้ให้นักเรียนทุกคนร่วมเป็นหมู่คณะเพื่อให้ร่วมกันศึกษาและเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการจัดทำกิจกรรม การเรียนรู้ทั้งในรูปแบบบอร์ดนำเสนอ แผ่นพับบุคคลต้นแบบในชุมชน ขั้นที่ 3 ขั้นสะท้อนคิด เป็นการนำข้อมูลที่ได้ จากการสำรวจชุมชนในแต่ละประเด็นมาอภิปรายสรุปผล โดยมีการนำเสนอหาที่ได้จากการสำรวจชุมชนมาร่วมกัน เพื่อหาข้อสรุป ร่วมกันจัดทำบอร์ดนำเสนอของดีในชุมชน แผ่นพับบุคคลต้นแบบในชุมชน ผังโมทัศน์การแก้ปัญหา สังคมในชุมชน ผ่านการนำเสนอผลงานกลุ่มหน้าชั้นเรียน ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ความคิดเห็นทั้งจากเพื่อน ๆ กลุ่มอื่น ๆ และครูผู้สอน มีการวิพากษ์วิจารณ์อย่างสร้างสรรค์ ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผลผู้เรียน เป็นการประเมินผลจากการนำเสนอ ผลงานที่เกิดจากการสำรวจพื้นที่ชุมชน ศึกษาข้อมูลโดยใช้ชุมชนและท้องถิ่นของตนเองเป็นฐาน โดยให้มีการสรุปความรู้ ความเข้าใจ และประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ผู้เรียนมีการปฏิบัติตนตามคุณลักษณะต่าง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบ ของทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปัทมา นันติลัก (2564, น. 60) การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เรื่อง การใช้ชีวิตแบบพอเพียง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน เรื่องการใช้ชีวิตพอเพียงหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของจุฬิชาญ เทียมยศ (2563, น. 130) พบว่า ผลการเรียนรู้เรื่อง หนองจอกบางกอกสุตบุรพา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ ชุมชนเป็นฐานร่วมกับสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หลังเรียน ($M = 15.20$, $S = 1.71$) สูงกว่าก่อนเรียน ($M = 7.57$, $S = 1.74$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ระดับความพึงพอใจในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน เรื่องสังคมและวัฒนธรรมไทย รายวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อ การเรียนสังคมศึกษา อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.17$, $S = .66$) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้านพบว่านักเรียนมีความพึงพอใจ ในด้านครูผู้สอน ระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$, $S = .56$) รองลงมาคือ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.19$, $S = .67$) ด้านเครื่องมือวัดผล ($\bar{X} = 4.12$, $S = .66$) และน้อยที่สุดคือ ด้านเนื้อหา ($\bar{X} = 4.02$, $S = .69$) ตามลำดับ ซึ่งทุกข้อ อยู่ในระดับมาก แสดงว่าโดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน เรื่องสังคมและวัฒนธรรมไทย รายวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นั้น เป็นกิจกรรมที่เอื้อให้นักเรียนได้เรียนรู้และค้นพบความรู้จากการฝึกปฏิบัติ ตามสถานการณ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกระบวนการจัดการเรียนรู้นักเรียนสามารถแสวงความรู้ได้ด้วยตนเองอย่างอิสระ อีกทั้งยังมีการปฏิบัติเป็นทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ นอกจากนี้นักเรียนยังได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมที่หลากหลายสถานการณ์ ครอบคลุมกับเนื้อหา และเป็นสถานการณ์ที่เคยเกิดขึ้น เกี่ยวข้องเชื่อมโยงต่อเนื่องกันอย่างเป็นขั้นตอน สอดคล้อง

กับผลวิจัยของปัทมา นันดิลก (2564, น. 60) การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เรื่อง การใช้ชีวิตแบบพอเพียง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เรื่องการใช้ชีวิตแบบพอเพียง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. จากผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเรื่องสังคมและวัฒนธรรมไทย ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน รายวิชาสังคมศึกษา พบว่าหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เป็นเพราะครูผู้สอนเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีการนำขั้นตอนของการวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหาทั้ง 6 ขั้นตอนมาใช้ประกอบในแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการฝึกให้ผู้เรียนได้ใช้ความสามารถในการคิดที่สำคัญในการเรียนรู้ยุคศตวรรษที่ 21 ดังนั้นครูผู้สอนจำเป็นต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ฝึกครบทั้ง 6 ขั้นตอน

2. จากผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเรื่องสังคมและวัฒนธรรมไทยที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน รายวิชาสังคมศึกษา พบว่าหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เป็นเพราะกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูผู้สอนต้องเน้น 4 ขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่มีการทำงานร่วมกันระหว่างครู นักเรียน และชุมชน เน้นกระบวนการทำงานเป็นทีมและลงพื้นที่เพื่อศึกษาชุมชนโดยใช้สถานการณ์จริงทำให้ผู้เรียนได้สัมผัสประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น จะช่วยส่งเสริมให้กระบวนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. ระดับความพึงพอใจในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน เรื่องสังคมและวัฒนธรรมไทย รายวิชาสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในระดับ มาก เป็นเพราะครูผู้สอนได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการจัดเนื้อหาที่ใช้ในการเรียนรู้โดยอ้างอิงมาจากบริบทจริงของชุมชน ครูผู้สอนใช้สื่อการสอนที่หลากหลายและแนะนำแนวทางในการค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้เรียนง่ายต่อการปฏิบัติภาระงาน จัดกระบวนการเรียนรู้เป็นขั้นตอน ใช้เวลาในการทำกิจกรรมที่เหมาะสมและจัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสนใจมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการจัดการเรียนรู้วิธีอื่น ๆ เช่น การบูรณาการร่วมกับการใช้โครงงานเป็นฐาน การใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อเป็นการบูรณาการการเรียนรู้ที่ฝึกความสามารถในการแก้ปัญหามากยิ่งขึ้น

2. ควรทำการศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เช่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ เป็นต้น หรือในระดับชั้นอื่น ๆ ให้เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น

3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีความเข้าใจ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแต่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของสถานศึกษา ครู ผู้เรียน และคนในชุมชนในลักษณะการเป็นหุ้นส่วนการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เนื่องจากผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างสูงจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสวตาภรณ์ ตั้งวันเจริญ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก อาจารย์ ดร.สาวิตรี เถาว์โท อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม และผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยาพัชญ์ นิธิศอัครานนท์ รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิพงศ์ จอมหงส์พิพัฒน์ รองศาสตราจารย์ ดร. รัตน์ะ ปัญญาภา ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุนทร ชัยปายาง รองศาสตราจารย์ ดร.จำลอง วงษ์ประเสริฐ ที่กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ให้มีคุณภาพ ได้งานวิจัยที่ถูกต้อง สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กล้า ทองขาว. (2561). *การจัดการศึกษาฐานชุมชน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ชนาธิป พรกุล. (2554). *การสอนกระบวนการคิด : ทฤษฎีและการนำไปใช้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปัทมา นันดิลก. (2564). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เรื่องการใช้ชีวิตพอเพียงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, มหาสารคาม.
- ฝนพรหม พุทธนา. (2562). *การพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาโดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Active Learning ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ) มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- โรงเรียนมัธยมตระการพืชผล. (2564). *รายงานวิชาการปีการศึกษา 2564*. อุบลราชธานี : กลุ่มบริหารงานวิชาการ.
- วริฏฐา เจียวินณะ. (2563). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม (สาระพระพุทธศาสนา) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนการสอนแบบ BIM กับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ*. (สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- วุฒิชัย เทียมยศ. (2563). *การจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาสังคมศึกษา) มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2564*. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2559). *คู่มือบริหารจัดการเวลาเรียน ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้*. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- สุวิทย์ มูลคำ. (2547). *กลยุทธ์การสอนคิดวิเคราะห์*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์